

ОПОДАТКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОТИВАЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

**ВОРОНКОВА А.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА ЗООВЕТЕРИНАРНА АКАДЕМІЯ**

Розглянуто та проаналізовано новачій Податкового кодексу стосовно політики податкової підтримки вітчизняного виробництва в Україні. Обґрунтовано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності передбачених податкових преференцій вітчизняним товаровиробникам, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування в умовах посткризового відновлення економіки країни.

The authors consider and analyze innovations of the Tax Code concerning tax policy support in the domestic production of Ukraine; motivate practical recommendations for improving tax preferences provided to domestic producers in the post-crisis recovery of the economy.

Постановка проблеми. Сьогодні малий бізнес, підприємництво впливає на всі сторони суспільного життя завдяки своїй спроможності швидко реагувати на зміни суспільних потреб, чітко відчувати ринкову кон'юнктуру, сприймати новітні технології. Тому у наукових колах триває активне обговорення питання нарощування регулятивного потенціалу вітчизняної податкової системи, підвищення ефективності податкових інструментів, створення належних умов для переходу країни на інвестиційно-інноваційну модель економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оподаткування малого і середнього бізнесу входять до кола наукових інтересів багатьох дослідників. Питання, щодо особливостей оподаткування суб'єктів малого бізнесу, мали місце в наукових працях таких вітчизняних вчених, як М. Азарова, О.Василика, В. Вишневського, А. Єлисеєва, А. Крисоватого, М. Кучерявенка, С. Лондар, І. Луїна, А. Соколовського, С. Бондар, Н. Уцялівського, В. Шпільова, С. Юрія та інших. Зазначені науковці зробили значний внесок у вирішенні питань, пов'язаних із обґрунтуванням доцільності створення спеціальної системи оподаткування представників малого підприємництва, оцінюванням переваг та втрат підприємств і бюджету від запровадження даної системи, окреслюють конкретні напрями використання в Україні сучасного досвіду зарубіжних країн із антикризового податкового регулювання. Проте необхідно констатувати, що деякі теоретичні та практичні аспекти залишилися

недостатньо вирішеними, отримали подальшого удосконалення, реформування під впливом прийняття Податкового кодексу України, що й обумовило вибір теми дослідження[1].

Мета даної статті полягає в дослідженні й аналізі того, наскільки запроваджені Податковим кодексом України податкові преференції для суб'єктів господарювання, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування, сприятимуть активізації діяльності вітчизняних товаровиробників, підвищенню їх конкурентоспроможності та посткризовому відновленню виробництва.

Основний матеріал дослідження. Запроваджена з 1 січня 1999 р. спрощена система оподаткування за єдиним податком надійно увійшла у вітчизняну практику оподаткування юридичних осіб - суб'єктів малого підприємництва, забезпечила їм суттєві переваги й водночас наблизила державу до розв'язання проблем зайнятості та легалізації підприємницької діяльності. Поряд з явними перевагами дана система виявила й окремі вади, що зумовило численні дискусії та дебати між ученими, практиками, представниками податкових та інших органів влади у контексті прийняття Податкового кодексу, щодо її подальшого застосування й визначення перспектив оподаткування малого бізнесу в майбутньому.

Під тиском підприємницької спільноти України 4 листопада 2011 року було прийнято Верховною Радою України Закон України „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності ” №4014-VI. Це важливий крок у напрямку поліпшення податкового клімату для підприємців України.

На відміну від Податкового кодексу, норми цього Закону чітко регламентують:

- критерії перебування на спрощеній системі;
- порядок переходу платника на спрощену систему оподаткування і навпаки;
- порядок визначення доходу;
- ведення обліку та складання звітності;
- порядок видачі та анулювання свідоцтва платника єдиного податку;
- відповідальність платника єдиного податку за недотримання норм кодексу.

З метою створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу, даним законом передбачено:

- збільшення обсягів річного доходу, що дає право перебувати на

спрощеній системі; прив'язку ставок єдиного податку до розміру мінімальної заробітної плати; встановлення з метою оподаткування 4 категорії платників;

— скасування надбавок, які застосовувалися до фіксованих ставок податку за кожного найманого працівника фізичної особи;

— скасування обмеження щодо віднесення до витрат платника податку на прибуток, витрат на придбання товарів (робіт, послуг) у фізичних осіб - платника єдиного податку;

— обмеження сфери застосування спрощеної системи оподаткування для окремих видів господарської діяльності;

— посилення відповідальності платника податку за застосування іншого способу розрахунків, здійснення діяльності, не зазначеної у свідоцтві, перевищення граничного обсягу доходу, тощо;

— встановлення підстав для анулювання органами податкової служби свідоцтва платника єдиного податку.

Згідно із о Законом №4014-VI, проведено диференціацію фізичних осіб- підприємців, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Їх поділили на три групи:

До першої групи віднесено підприємців, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 150 тис. грн. Для таких підприємців встановлюється ставка податку в межах від 1% до 10% мінімальної заробітної плати (10-100 грн.).

Друга група – підприємці, що протягом календарного року використовують працю не більше 10 найманих осіб та обсяг доходу не перевищує 1 млн. грн., які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку чи населенню, виробництво чи продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного бізнесу.

При цьому у другу категорію не потрапляють підприємці, які займаються посередницькими послугами з продажу, оренди чи оцінки нерухомості, вони відносяться до третьої категорії.

Для другої категорії місцевими радами встановлюється ставка податку в межах від 2% до 20% мінімальної заробітної плати (20-200 грн.).

До третьої групи віднесені фізичні особи-підприємці, які мають не більше 20 найманих працівників з обсягом доходу не більше 3 млн гривень на рік.

До *четвертої групи* відносяться юридичні особи, які мають не більше 50 найманих працівників з обсягом доходу не більше 5 млн. гривень на рік.

Для підприємців третьої і четвертої категорій встановлюється ставка податку в розмірі 3% від отриманої виручки, за умови сплати ПДВ, або 5% від отриманої виручки без сплати ПДВ.

У разі здійснення діяльності, не зазначеної у свідоцтві, перевищення граничного обсягу доходу, тощо дохід оподатковується єдиним податком за ставкою 15% (для першої, другої та третьої категорії підприємців) та за подвійною ставкою - для четвертої категорії платників.

Спрощена система оподаткування не поширюється на фізичних осіб - підприємців, які здійснюють:

- діяльність з проведення азартних ігор;
- обмін іноземної валюти;
- виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу поливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів, пива та столових вин);
- видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органічного утворення;
- видобуток, реалізацію корисних копалин;
- діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, визначеними Законом України „Про страхування”;
- діяльність з управління підприємствами;
- діяльність з надання послуг пошти та зв'язку;
- діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;
- діяльність з організації, проведення гастрольних заходів;
- технічні випробування та дослідження, діяльність у сфері аудиту;
- діяльність із надання в оренду земельних ділянок, загальна площа яких перевищує 0,2 гектара, житлових приміщень, загальна площа яких перевищує 100 квадратних метрів, нежитлових приміщень (споруди, будівлі) чи їх частини, загальна площа яких перевищує 300 квадратних метрів.

Також не можуть бути платниками єдиного податку:

- страхові брокери;
- фізичні особи - нерезиденти;
- фізичні особи-підприємці, які на день подання заяви про

реєстрацію платником єдиного податку мають податковий борг, крім безнадійного податкового боргу, що виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

Спрощена система оподаткування і нині не втрачає своєї актуальності і лишається досить привабливою для бізнесу перш за все за простоту застосування. Спрощення фінансової та податкової звітності, зменшення її обсягів — перевага, яка набуває майже першорядного значення в умовах наявних колізій у законодавстві: неоднозначного трактування норм законів, заплутаності та складності обчислення об'єктів оподаткування, істотних відмінностей між бухгалтерською та податковою системами обліку, особливо при застосуванні жорстких санкцій за виявлені порушення.

Слід зауважити, що спрощена система оподаткування є альтернативною, суб'єкти оподаткування завжди мають можливість перейти на загальну систему. Зазначена пропозиція набуває актуальності з урахуванням того, що для суб'єктів, які були зареєстровані платниками єдиного податку до прийняття нового Податкового кодексу, на перехідний період до 2016 р. запроваджується пільгове оподаткування прибутку за пільговою ставкою 0%. Правда, до їх числа потрапили лише особи, які дотримуються чотирьох обов'язкових умов:

- величина річного доходу (виручки) у них не перевищує 3 млн. грн.;
- середньооблікова кількість працівників - не більше 50 осіб;
- розмір нарахованої за календарний місяць заробітної плати (доходу) працівника, який перебуває з платником податку в трудових відносинах, становить не менше двох мінімальних заробітних плат;
- господарюючий суб'єкт не здійснює діяльність, яка не дає права на застосування пільги (усього 17 видів діяльності).

Висновки. Таким чином бачимо, що спрощена система оподаткування, обліку та звітності, це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, зазначених Податковим кодексом, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених кодексом, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

На підставі проведених досліджень можна зробити такі висновки.

1. До переваг спрощеної система оподаткування відносяться: активізація підприємницької діяльності; створення нових робочих

місць; економія коштів і часу на адміністрування податків; сприяння стабільному розвитку господарюючих суб'єктів та інші.

2. До вад її застосування відносяться: викривлення дії ринкових механізмів господарювання; нерівномірний розподіл податкового навантаження; створення передумов для ухилення від оподаткування та мінімізації податкових платежів;

3. Податковий кодекс України дає право суб'єктам малого підприємництва й надалі використовувати спрощена система оподаткування. Водночас він створює передумови для переходу на загальну систему оподаткування через запровадження на період до 2016 р. пільгового оподаткування прибутку таких суб'єктів господарювання за нульовою ставкою.

Щодо перспектив оподаткування суб'єктів малого підприємництва, то на нашу думку, воно може здійснюватися і без застосування спеціальних спрощених режимів оподаткування, в межах загальної системи. Але це можливо за умови усунення наявних колізій у законодавстві, недопущення надмірного адміністративного тиску на платників податків, спрощення податкової звітності та максимального наближення податкового обліку до бухгалтерського з подальшою ліквідацією першого. При цьому обов'язково слід урахувати досвід передових країн світу щодо надання представникам малого бізнесу відповідних податкових привілеїв.

Література.

1. Податковий кодекс України.-Х.: Одіссей,2010.-536с.
2. Закон України „Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності” №4014-VI від 04.11.2011
3. Юшко С. Спрощена система оподаткування юридичних осіб: ризики та переваги / С. Юшко // Економіка України. – 2011.-№7.- С.60-71.